

Welke toekomst heeft de Douglas?

H. M. Heybroek

Dit nummer geeft de neerslag van de Studiekringdag 1987, die was gewijd aan de douglas.

Sinds enkele jaren proberen de drie armen van de KNBV, te weten de Studiekring, de Activiteitencommissie en het Tijdschrift, telkens gezamenlijk een thema aan te pakken en uit te diepen. In een meerjarenstrategie heeft de ledenvergadering ervoor gekozen om telkens concreet een bepaalde boomsoort bij de kop te pakken, in de overtuiging dat dit leidt tot een aantal dwarsdoorsneden van de Nederlandse bosbouw, waarbij vanzelf ook een aantal van de meer algemene problemen aan de orde komt. Voor drie jaar is zo de groveden aan snee geweest, nu de douglas, volgend jaar de eik en daarna misschien wel de populier. Voor de douglas heeft Van Tol een overzichtartikel geschreven (NBT, september 1986) waarin onze belangrijkste ervaringen met deze soort op een rij zijn gezet, als een opmaat voor diverse excursies en bijeenkomsten. De activiteitencommissie organiseerde vervolgens een dag die verslagen is in het NBT-nummer van mei 1987; de studiekringdag was op 2 oktober 1987, en het douglasjaar werd afgerond en afgesloten met de excursies tijdens de najaarsbijeenkomst 1987. Tot zover achtergrond en flankering van deze studiekringdag.

De douglas nu, wat is dat voor een boom? Wat zijn zijn aard, zijn temperament en mogelijkheden? Welnu, totaal anders dan de groveden, waarmee hij onze zandgronden veelal moet delen. De groveden mag dan zo knap geweest zijn om de Europese ijstijden overleefd te hebben en om nog de armste gronden voor lief te nemen, maar qua groei en formaat is hij in de verste verte geen partij voor de douglas.

De hoogste boom van Groot-Britannië, en waarschijnlijk wel van heel West-Europa, is een douglas in Dunkeld, Schotland, die op een leeftijd van niet meer dan 101 jaar een hoogte van 62 m heeft bereikt, en daar nog elk jaar een topscheut bovenop zet. De dikste gemeten douglas van Groot-Britannië heeft een diameter van 213 cm. De groveden, daarentegen, heeft het in deze recordjacht ondanks zijn voorsprong in jaren en aantallen niet verder gebracht dan een maximale hoogte van 37 m en (bij een ander individu) een diameter van 165 cm.

In Nederland hebben we geen cijfers van de kampi-

oen-bomen. Maar met hun lengte van rond 45 m behoren de douglassen van het Loo toch waarschijnlijk wel tot de hoogste bomen van het land. Kortom, alleen al door zijn formaat kan de douglas aan ons toekomstige bos een geheel ander aspect, een andere maatvoering geven - mits we hem daar de kans voor laten en hem niet voortijdig verzagen. Over aspecten van de fysieke en economische omloop komen Kuipers en Sevenster in de volgende pagina's nog te spreken.

Wat kan de douglas nu voor ons betekenen? De verwachtingen zijn hier en daar hoog gespannen. "De broodboom van de Nederlandse bosbouw", zo is hij wel genoemd (evenals de populier trouwens!). Hoe realistisch is die beoordeling? Laten we daarvoor eens de twee lijfboeken van de bosbouw in 1987 bekijken, het Meerjarenplan Bosbouw voor de toekomst en de vierde Bosstatistiek voor het verleden.

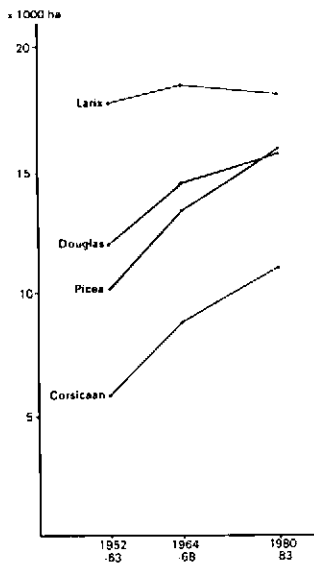
Het Meerjarenplan Bosbouw is heel ambitieus: in eerste instantie noemde het zelfs een streefcijfer van 72.000 ha douglasbos. Na de inspraakronde is dit weliswaar teruggebracht tot 54.500 ha, maar dat is toch altijd nog ruim het drievoudige van het huidige areaal.

Nederland staat daarin overigens niet alleen. Ook in onze buurlanden verwacht men een grote toename van de oppervlakte douglas. In delen van Duitsland wil men je wel eens voorrekenen dat de douglas door zijn hogere aanwas en zijn geringere percentage stamrot tot twee keer zoveel op zou kunnen brengen als fijnspar, zodat men zich al zorgen maakt of de traditioneel aanwezige fijnspar niet op al te grote schaal vervangen zal gaan worden.

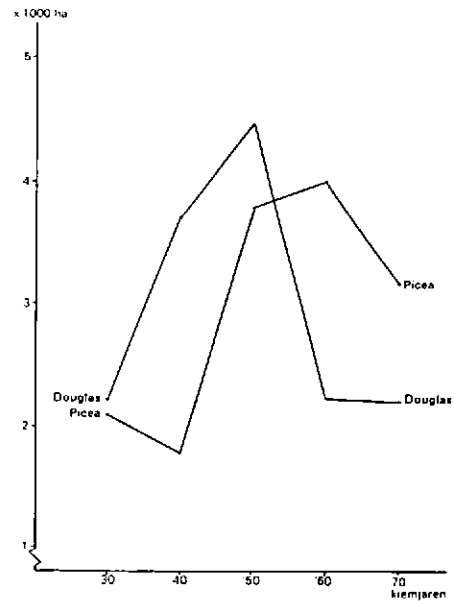
Het ligt dan ook voor de hand om in de Vierde Bosstatistiek eens na te gaan of die toekomst al begonnen is, of er in de aanplant van douglas al een sterk stijgende

Tabel 1 Bosaanleg met douglas en spar in de jaren '60 en '70 in ha, voor verschillende eigendoms categorieën.

eigenaars	douglas	spar
Staatsbosbeheer	} 3080	2831 (= 100:90)
overig staatseigendom		
provincies, gemeenten		
natuurbeschermingsorganisaties		
andere particulieren	1216	3171 (= 100:261)

Figuur 1 Totale bosoppervlakte die door de vier genoemde soorten ingenomen werden volgens de tweede, derde en vierde Bosstatistiek.

Figuur 2 Opstanden van douglas en spar waarvan het "kiemjaar" lag in de jaren negentiendertig, -veertig etc.

lijn zit, zodat het Meerjarenplan Bosbouw slechts een extrapolatie is van een bestaande trend. Dat blijkt helemaal niet zo te zijn!

Eerst enkele globale cijfers. Op een totaal van 335.000 ha "bosterrein" hebben we 125.000 ha groveden, maar dat omvat dus ook allerlei weinig- of niet-productieve terreinen. Van het echte "opgaande bos" hebben we 240.000 ha (met 100.000 ha grove den), en een kwart daarvan, 60.000 ha, draagt "meereisend naaldhout". Dat zijn dan vier soorten: lariks (18.000 ha); douglas en spar (elk krap 16.000 ha) en Corsicaan (11.000 ha). De douglas beslaat dus nog geen 10% van het totale opgaande naaldhoutbos in Nederland, en even veel als spar. De toename van de totale oppervlakte in de loop der decennia blijkt uit figuur 1. Daarnaast geeft figuur 2 een beeld van de (geslaagde en nog aanwezige) verjongingen van douglas en fijnspar in de decennia na 1930. Nu heeft het Bosstatistieknummer van het NBT (april 1987) ons gemaand bij de interpretatie van deze op steekproeven berustende getallen enige voorzichtigheid te betrachten. En aangezien de omloop van de douglas bij ons zoveel langer is dan die van de fijnspar zal de laatste allid een groter deel van zijn areaal in verjongingen hebben liggen

(Jansen, 1987). Toch geven deze twee grafieken zeker niet het beeld van een meteorachtige carrière van de douglas. Interessant is het ook om te zien bij welke eigenaarscategorieën vooral douglas geplant werd, en bij welke de spar (tabel 1). Het blijkt dan dat de "andere particulieren" nu verre de voorkeur geven aan spar (hoewel ze in de jaren '50 nog aanzienlijk meer douglas planten dan spar). Misschien wel vooral omdat verjonging met spar wat goedkoper is en minder vakmanschap vraagt dan de douglas, en wat meer kans biedt op vooropbrengsten in de vorm van kerstbomen en geriefhout.

Het blijkt dus dat het Meerjarenplan Bosbouw niet eenvoudigweg met de stroom meedrijft in zijn prognose voor areaalvergroting van de douglas. Kennelijk hadden de schrijvers van het Meerjarenplan een groot vertrouwen in de soort, in zijn potenties, in zijn oecologische inpasbaarheid in ons bos en in zijn mogelijkheden om een positieve bijdrage te leveren aan het multifunctionele bos. En kennelijk hadden ze dat niet in de fijnspar. Maar het blijkt ook wel, dat er nog heel wat studie en voorlichting nodig zullen zijn voordat de verdrievoudiging van het douglasareaal reëel in zicht komt. De volgende pagina's kunnen daar een bijdrage aan leveren.